

Nyugat-magyarországi Egyetem
Erdőmérnöki Kar

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Erdővel kapcsolatos ismeretek
gyermeket nevelő családok körében

Írta:

Molnár Katalin

Sopron

2009

Nyugat-magyarországi Egyetem

Erdőmérnöki Kar

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**Erdővel kapcsolatos ismeretek
gyermeket nevelő családok körében**

Írta:

Molnár Katalin

Sopron

2009

Doktori iskola: Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok

Vezető: Dr. Faragó Sándor egyetemi tanár

Program: Erdővagyon gazdálkodás (E/3)

Vezető: †Dr. Mészáros Károly egyetemi tanár

Mb. vezető: Dr. Lett Béla egyetemi tanár

Témavezető: Dr. Héjj Botond egyetemi docens

Dr. habil. Bodnár Gabriella egyetemi docens

1. A TÉMA MEGHATÁROZÁSA

A Nemzeti Alaptanterv 1998-as bevezetése óta a közoktatásban dolgozó minden magyar pedagógusnak, a rendeletben megfogalmazott körben a szülőknek is foglalkoznia kell a környezeti nevelés kérdéseivel [NAT 1995]. Ennek családi, bölcsődei és óvodai megjelenítési formái napjainkban lehetővé, sőt szükségszerűvé teszik, hogy közvetlen vagy közvetett formában a szülők is foglalkozzanak e téma kérdéskörével, sőt ismeretanyagával is.

Ez a dolgozat azt mutatja be, hogy milyen pszichológiai, pedagógiai alapokon építkezhetünk a szülők ismereteire, tudására és gyermeknevelési szokásaira. E téma kutatási bemutatását azonban megelőzi a környezeti nevelés és a hozzá kapcsolódó fogalmak értelmezése, történeti bemutatása, az attitűdök szerepének és az attitűdváltások lehetőségének részletezése.

Elsőként a környezeti nevelés számára fontos pszichológiai és pedagógiai nézetekről kaphat az olvasó áttekintést. Második megközelítésben azt mutatja be a disszertáció, hogy milyenek az ember, személy, szülő lehetőségei az attitűdök formálásában a környezeti nevelés kapcsán, ebben milyen szerepet és helyet foglal el a szülői ház szocializációs hatása, a szülők gyermekkori és felnőttkori ismeretanyaga, illetve tudás-ismeret átörökítése.

A fogalmak körüljárása után a szülők ismereteire, véleményére utalva mutatja be a szerző az attitűdvizsgálat adatait, a tudás-érzelem-viselkedés feltárt formáit, módjait, és a továbbfejlesztés lehetőségeit.

Fontos azonban kijelölni a disszertáció határait is. Legrészletesebben a téma szempontjából részletezhető attitűdök és befolyásolásuk, váltásuk kapcsán (a gyermeket nevelő családok, szülők) ismereteit, véleményét, érzelmeit és szemléleti hozzáállását, tevékenységét elemzi a dolgozat.

A munka limitált mind az életkor, mind a nevelési szintér tekintetében. Legfeljebb érintőlegesen, magyarázatként vagy illusztrációként jelennek meg a családon, iskolán kívüli nevelési szinterekre vonatkozó gondolatok, adatok. A határokat az elvégzett empirikus kutatások területe jelöli ki.

Az empirikus vizsgálatok által szabott kereteken kívül a címben is jelzett tudományterületi határokat is igyekszik a szerző betartani. Néhol azonban

megjelennek a pedagógián, pszichológián kívüli, a környezeti neveléshez kapcsolódó egyéb tudományok, mint például a szociológia, a filozófia gondolatai.

A természeti környezetben folyó nevelő-oktató, természeti környezetben lévő tanulás lényege: a megfelelő ismeretek nyújtása, a körülvevő természeti környezet pontos megismertetése, azaz a szemléletformálás. Kiszámíthatóan csak ez biztosíthatja a fenntarthatóság megvalósítását és megvalósulását a családi nevelésben épp úgy, mint az intézményes nevelés valamennyi színterén.

Az erdő, az erdőgazdálkodás környezeti hatásainak társadalommal és egyéb szakterületekkel összefüggő szerepének népszerűsítése napjaink egyik környezetpedagógiai kihívása. A tartamos erdőgazdálkodás laikusok általi megítélése az erdő életciklusán belül változik, így rendkívül indokolt, hogy a társadalom különböző csoportjai (családok, intézmények) megismerjék az erdő- és erdőgazdálkodás különböző (fahasznosítási és környezetbarát) módjait.

1.1. Elméleti háttér, a téma tudományos interdiszciplinaritása

A környezettudatosság, a környezeti teljesítmény kettős aspektusban értelmezhető. Egyrészt a család (környezetkapcsolataiban) a környezethasználat során fellépő terhelések, károsítások viszonyában (negatívumok), másrészt mit tesz a család a környezeti elemek megóvásáért (pozitívumok). A két megközelítés alapvetően eltér egymástól, a gyakorlatban mégis egymást kiegészítve jelentkeznek. Ha az egyén, a család nem ismeri a környezeti terheléseket, akkor nagy valószínűséggel nem is tesz azok javításáért, megváltoztatásáért. Gazdasági szemmel a környezettudatosság leginkább a profit-orientált szférában fedezhető fel, ott legerősebben kimutatható a környezetvédelem és a jogszabályi kényszer kapcsolata. A környezetvédelem költséges. Alap elemei, mint például a tudatosság a családi védelmi tevékenységekben is felfedezhetők. (hulladékgazdálkodás, energiatakarékosság, csomagolóanyag-minimum stb.) Az ily módon szervezett családi tevékenységből gazdasági előny is kovácsolható, jogszabályi háttér nélkül. A zöld termékek preferálása, a termékpozicionálás, a hulladékminimalizálás a családi kassza megtakarításait növeli amellet, hogy a tevékenységre való szocializálódás a jövő generációinak is értéket közvetít. Ezért is fontos vizsgálni, hogy ezek a gazdasági szempontból előnyös cselekedetek hogyan örökíthetők nemzedékről nemzedékre, ebben a folyamatban hogyan, milyen aktivitással vesznek részt a felek, vesz részt a család.

- Miért gondolkodik környezetbarát módon egy gyermek?
- Értelmi vagy érzelmi megfontolások dominálnak a környezeti attitűdjeinkben? Hogyan alakul, alakítható ki a természetközeli, természetbarát, környezettudatos értékrend és annak átadása?

A dolgozat szülők körében végzett attitűd-vizsgálata e kérdésekre keresi a választ.

2. CÉLKITŰZÉSEK

A szerző a kutatás megkezdésekor olyan kommunikációs, szemléletváltást eredményező modell kialakítását tűzte célul, mely irányt mutathat a családi és az intézményes környezeti nevelés, természeti környezetben lévő tanulás érvényesítésére, a természet- és környezetvédelem, valamint a fenntarthatóság pedagógiai célkitűzéseinek megvalósítására.

A fenti cél eléréséhez a következő részfeladatokat határozta meg:

Ismereteit hazai és külföldi szakirodalom tanulmányozásával gyarapítja. Bemutatja a téma hazai és néhány külföldi irodalmát, tapasztalatait, az e témában eddig elért eredményeket, tisztázza a fogalmakat.

Kutatást végez gyermeket nevelő családok körében erdővel kapcsolatos ismereteiket, természethez, természeti tanuláshoz való viszonyaikat vizsgálva.

Összehasonlító elemzést végez a szemléletváltatás, változás érdekében a szülők témához való attitűdjeit kutatva: tudás-ismeret, érzélem-élmény és viselkedés-cselekvés, valamint szocializáló tevékenység tárgykörökben.

3. HIPOTÉZISEK

- A szülők környezeti attitűdje egységes pszichológiai konstruktum¹, a viselkedésben, cselekvésben azonosságok figyelhetők meg.

A szülők a változást gyermekkorukhoz képest, ember/gyerek és család/szülőközpontúan élik meg, érzékelik.

A szülők erdővel, természeti környezetben való tanulással kapcsolatos ökológiai ismeretei egységes konstruktumot alkotnak, iskolai végzettségük ezt nem befolyásolja.

- A vizsgálatba bevont, e területen érintett² szülők környezeti attitűdje pozitívabb, a természeti tanulás és szabadidős tevékenység szintje magasabb, mint a környezeti nevelést, természeti környezetben való tanulást nem preferáló szülőké.
- A vizsgálatba bevont, a természetről, erdőről, annak növény és állatvilágáról gyermekkorban magas élményszámmal rendelkező³ szülők környezeti attitűdje pozitívabb, a természeti tanulás és szabadidős tevékenység száma magasabb. Több és eredményesebb nevelő (átörökítő) tevékenységet végeznek mindennapi nevelőmunkájuk során, mint a negatív vagy kevés élménnyel, ismerettel, érdeklődéssel rendelkezők.
- A szülők ismereteiben, véleményében tükröződik a társadalom ökológiailag fenntarthatatlan működés módja.
- Az intézményes nevelés a gyermekeken keresztül közvetett módon hat a szülőkre, vagyis a felnövekvő nemzedék pozitív attitűdjei visszahatnak a családra, a család tagjaira.

¹ szerkezetiség

² pozitív gyermekkori élmények; érdeklődés; téma iránti szülői érzékenység és elkötelezettség

³ jól szocializált, sok ismerettel rendelkező

4. KUTATÁSI MÓDSZERTAN

A disszertáció primer és szekunder kutatáson alapul. A kutatás központi kérdése egy érintett társadalmi csoport (szülők) viselkedésének, magatartásának és döntéshozatalának vizsgálata: az ember-természet, az erdővel kapcsolatos ismeretek, érzelmek és viselkedési módokat tekintve. A kutatási anyag komplex szakterületi átfedésben készült. A kérdések pszichológiai, társadalomtudományi, neveléstudományi, és természet- és környezetvédelmi problémáinak az összetett voltát jelzik. A kutatás alapját kvantitatív jellegű saját felmérések adták, de emellett kvalitatív módszerek is alkalmazásra kerültek. Az elemző munka során a témában fellelhető szakirodalomra történik visszacsatolás, utalás. A módszer kiválasztásának szempontja a rendelkezésre álló emberi erőforrás, valamint a kutatási időszak- és költségfordítás minimalizálása volt.

A kvantitatív módszerek azon alapulnak, hogy az emberi hozzáállás, magatartás is mérhető, tehát számszerűsíthető. Az így nyert adatok statisztikai módszerekkel elemezhetők.

A munka elsődlegesen leíró jellegű, mivel a vizsgált társadalmi csoport véleményeinek, preferenciáinak, magatartásának, attitűdjeinek jellemzésével foglalkozik. Ugyanakkor helyenként található az elemzésekben magyarázó elem is, amikor a válasz mögött rejlő motivációt, érték-véleményt is feltárja a szerző.

A kutatásba bevont minta nem reprezentatív, számát tekintve azonban jelentősnek ítéltető. Az adatsor 488 fő választát, véleményét rögzíti, alapot adva a megkérdezettek attitűdjeinek részletes kiértékelésére.

A szerző a primer kutatáshoz vizsgálati módszerként kérdőíves módszert alkalmazott. A keresett információ, (tudás-ismeretanyag, érzelem-élmény, viselkedés-cselekvés, és szocializáció) meghatározásánál a kutatási célkitűzésekből indult ki. A kérdőív önkitöltő volt, a válaszokat Excel táblába, a kitöltés során azonnal rögzítette a tervezett program. A kérdőív – a keresett információ függvényében – nyitott, zárt, és kombinált kérdéseket egyaránt tartalmaz. Az adatok elemzésének első lépése az volt, hogy a szerző megnézte minden egyes változó gyakorisági eloszlását. Ezek után meghatározta, hogy mely változó párok kombinációját szükséges összevetve is megvizsgálni. Ennek megfelelően két- és többdimenziós keresztábrákat is készített.

A próbafelmérés időpontja: 2007. év vége, a szülői felmérés a 2008. év volt. A próbafelméréssel együtt 488 darab kérdőív került szétszórásra. Mind a terítés, mind a begyűjtés gördülékenyen történt. A megkérdezett és rögzített válaszok számában 2% különbség regisztrálható.

Az adatgyűjtést követően a szerző elvégezte a kérdőív statisztikailag feldolgozható mennyiségi jellegűvé alakítását, rendszerezését, továbbkódolását az alkalmazott adatkezelő (MS Excel) illetve statisztikai (SPSS 17) szoftverekkel készülő adatbázisokba.

Az előkészített adatokból a kutatói hipotézisek értékeléséhez alapvetően leíró statisztikát, valamint egyváltozós- és többváltozós/keresztáblázatokat készített. A kutatás fő megállapításai a felsorolt módszerekkel végzett adatelemzés során születtek.

5. KUTATÁSI EREDMÉNYEK

A disszertáns kutatás adataival bemutatja a többnyire nem szakemberek között, így a szülői körben is egyértelműen jelen lévő (és azokat a gyermekevelés során felhasznált) ismereteket, azok hiányosságait, az erdővel, annak növény- és állatvilágával kapcsolatos érzelmeket és viselkedési módokat. A feltárt és elemzett adatokkal a dolgozat segíti az információátadást, a demonstratív és népszerűsítő tevékenységet, melyet napjainkban az erdészek és a pedagógusok végeznek azzal a céllal, hogy az erdő szerepének, valamint az erdőgazdálkodás és a fahasznosítás társadalmi megítélése a jelenleginél kedvezőbb és szakszerűbb legyen.

5.1. Az ökológiai gondolkodás szerepe a környezeti nevelésben (szekunder kutatás) eredményei

A szerző dolgozatában az ember és környezete viszonyrendszerét, a kialakult elméleteket és az emberi megnyilvánulások (attitűdök) elméleti alapjait, változásait történeti és fogalom-ismertetéssel, visszatekintéssel összegezte. Kimutatta, hogy az ember-környezet viszony milyen állomásokon keresztül változott, hogyan hatott az emberek ismereteire, érzelmeire és viselkedésére. A szerző a szemléletváltozás, a tudatformálás folyamatának összetevőire helyezte a hangsúlyt, elméleti alapozásában a tudás átadásának szükség- és törvényszerűségeit vizsgálta. Kimutatta, hogy az ember természetért érzett aggodalma egyidős a természet pusztításával, ignorálásával. A szemlélet- és tudatformálásra már a XX. század közepén felmerült az igény, melynek napjainkban való kielégítése további életünk feltétele.

A dolgozat pedagógiai, neveléstörténeti példákkal, érvekkel támasztja alá a szülők és gyermekeik természeti környezetben való élményszerzésének hatékonyságát a környezettudatos életmód szempontjából. Rousseau-tól K. Lorenz-ig jelentős személyiségek gyermekkori és nevelésügyi nézeteit összegzi, hangsúlyosan a gyermekkor természeti élményeire, a későbbi érték prioritások meghatározására. Összegezve ezen inspiráló, készítő hatást a dolgozat megállapítja, hogy a szülőkkel, felnőttekkel való töretlen kapcsolat, a kiegyensúlyozott, harmóniára törekvő természetközeli és élményteli életmód, a természetről szóló könyvek, valamint a tanulmányok a legmeghatározóbbak a természetszerető és tisztelő személyiség és a környezettudatos attitűdök kialakulásában.

5.2. Erdővel kapcsolatos ismeretek gyermekét nevelő családok körében, attitűd-kutatás (primer kutatás) eredményei közül a következőket lehet kiemelni:

A szülők attitűdjei környezettel, környezeti neveléssel, természetbeni tanulással kapcsolatosan egységes az adatok alapján egységes képet mutatnak. Véleményük szerint ismeretekkel rendelkeznek, az attitűd-átadás azonban nem egységes.

Azok a szülők, akiknek gyermekkori élménye pozitív, nevelési helyzetekben az ismeretet, érzelmet és élményt spontán és eredménnyel is tudják közvetíteni.

A vizsgálat adatai szerint a „most is” és a 10 évnél nem régebben szervezett keretek között tanuló szülők az ismeretek átadására és pontosságára, a tanulás segítésére nagyobb figyelmet fordítanak. Összefüggés észlelhető a tanulássegítés mértéke és az iskolai végzettség között.

A vizsgált minta többsége teljes családban él, a szociális mintaadás és követés ezekben a családokban eredményesebb, mint a szabálytalan családi viszonyok között. A gyermeknevelési tapasztalat - a környezeti nevelés területén is - megkönnyíti a spontán nevelési helyzetekben való megfelelést.

Az erdő természeti értékeinek megbecsülése élményszerző ajánlatok, interaktív tevékenységek során fejleszthető. Ebben a folyamatban a családok partnersége a kutatás adataival alátámasztható, azonban szükséges a tájékoztatás és ismeret-rendezés, bővítés.

A mindennapi élet során a családok önbevallási adatai szerint magas a család-természet kapcsolat, ennek realitását a több szempontú kérdések (szabadidő, időmennyiség, ajánlatok változatossága, gyermekek viszonyulása) nem támasztja alá.

A válaszadók a téma aktualitását és szükségszerűségét jól közvetítik véleményeikben, a jövővel kapcsolatos szorongásaiknak is hangot adva.

Az erdő iránti elkötelezettség az attitűd-összetevők közül az érzelmi területen a legmagasabb, az ismeret területén közepes, a cselekvés területe pedig fejlesztésre szorul.

6. TÉZISEK A SZERZŐ MEGFOGALMAZÁSÁBAN

1./ Összegezte, hogy a környezeti nevelés és természetbeni tanulás feldolgozott szakirodalma szerint a szemléletváltozás alapját az emberi tudatban végbemenő változás hozza. Ennek alapvető alakulásáért, alakításáért a szülői ház a felelős. A szülők, nevelők e területre összpontosított, tudás – érzélem – és viselkedés mintája a későbbi gondolkodásra, érintettségre-, érzelmekre-élményre és a viselkedésre rendkívüli hatással bír.

2./ Bebizonyította, hogy a szemléletváltozás igénye a fenntarthatóság pedagógiai törekvéseinek megvalósításában elengedhetetlen. Ezt az európai és hazai jogi szabályozás is alátámasztja. A mindennapi nevelőmunka során azonban az eddigi szülői részvételt hatékonyabbá, következetesebbé kell tenni ahhoz, hogy a közös felelősség eredménye a mindennapi élet cselekvéseiben megnyilvánuljon és biztosítsa az élhető világot.

3./ Kérdőíves vizsgálat alapján feltérképezte 488 fő (szülő, nevelő), vagyis család természet-kapcsolatát, különös hangsúllyal annak ismeret-tudás, valamint élmény-érezélem és viselkedés-cselekvés aspektusaira. Kimutatta, hogy a családi nevelés során a gyermek megkaphatja/megkapja azokat a természetről, erdőről, annak növény és állatvilágáról szóló ismereteket, melyre az intézményes környezeti nevelés épít/építhet az élethosszig tartó tanulás folyamatának szervezésekor. Megállapította, hogy az erdőről, annak világáról, többcélú jellemzőiről a szülők, nevelők átadható ismeretekkel rendelkeznek. Azonban az átadási keretek, munkaformák sokszor rendezetlenek, a szülők ismereteinek felszínre kerülése spontán. Ahhoz, hogy az ismeretátadás tudásmegszerzéssel és majdani hasznosítással is járjon, ezt a folyamatot tervezetté és szervezettebbé kell tenni. Ezért szükséges a szülők, családok ismereteit rendszerezni olyan foglalkozások, lehetőségek, kiadványok során, melyben a szülők gyermekeikkel vesznek részt. Így az ismeretátadásban a szakemberrel együttműködő szülő, közös élményt él át gyermekével, és a megszerzett tudás minden résztvevő fél viselkedésének részévé válik, azaz szemléletformáló erejű lesz.

4./ A kérdőíves ismeret, érzélem és viselkedés attitűdellenőrzés következtetései alapján megállapította, hogy a vizsgált minta szülői környezeti attitűdje egységes pszichológiai konstruktumot mutat, a viselkedésben, cselekvésben azonosságok figyelhetők meg. A szülők a téma hangsúlyát család/szülő és emberiség számára

fontosnak artikulálják, félelmeik, érzéseik, ismeret-hiányuk és cselekvési motivációs szintjük aktív családokra ható programokkal növelhető.

5./ Bebizonyította, hogy az e területen magas élményszámmal, érzelmi viszonyulással rendelkező szülők⁴, nevelők szocializáló hatása nagyobb, mint aki érdeklődését, ismereteit más irányba mozgósította, mozgósítja.

6./ Az adatok alapján megállapította, hogy a szülők ismereteiben, véleményében tükröződik s a társadalom ökológiailag fenntarthatatlan működés módja iránti félelem, mely a meggyőzés, szemléletformálás iránti fogékonyságot emeli.

7./ Megállapította, hogy az e területre koncentrált mind szélesebb körű társadalmi réteget érintő szemléletformáló tevékenység a jövő útja, melyben nagy hangsúly tevődik a gyermeket nevelő családok aktív, közéleti szerepére, és a szakszerű környezeti nevelési és természetbeni tanulást koordináló szakemberek együttes munkájára.

⁴ A szülő gyermekkori élményszáma magas, ismeretei felidézhetőek, jelen szülői viselkedésében környezettudatosság jellemzi.

7. JAVASLATOK

A környezeti nevelés, természetbeni tanulás történetének és főbb szakirodalmi összegzésének bemutatása ismeretrendszerítő és ismeretnyújtó összegzéssel szolgál a szakemberek és a szakmai munkában közreműködők körében, különösen szülőket, nevelőket célozva.

A környezeti nevelési folyamat közvetett résztvevőinek, a szülőknek, nevelőknek ismeretátadó, és rendszerítő lehetőségeket kell e témakörben teremteni, hogy a jogi szabályozásokban, valamint az egyes nevelési-oktatási tervekben előírt környezeti nevelés, fenntarthatóság pedagógiájának érvényesítő folyamatában ismereteik átadásával részt tudjanak és kívánjanak venni. A komplex és intergált nevelés kizárólag ekkor valósulhat meg, az élhető világ fennmaradása érdekében. A prevenció törekvések széles körének biztosításával egy új nemzedék, korszerű ismeretek birtokában gondolkodhat, érezhet és tehet a természeti környezet megbecsüléséért.

Disszertáció javaslatai között olyan „Családi erdő-járó” ismeretközlő és rendszerítő munkafüzet kipróbálását, terjesztését ajánlja, mellyel megvalósítható a szülők ismereteinek bővítése, a családi együttes élmény- és ismeret teli együttlét. A munkafüzetben az erdő világát mutatja be a szerző, gondolva arra, hogy a kutatásában vizsgált minta az ország egész területén él. Az ismeretekben és a feladatokban általánosságokra törekszik, de helyi jellegzetességek megfigyelésére inspirált. Célja az volt, hogy a családok, a szülők irányításával, tevékeny átgondolásával az egy napos kirándulás alatt szülők-gyerekek együtt ismeretben és tudásban gazdagodjanak. Ezt szolgálják az érdekes rejtvények, feladatok és a könnyen megszervezhető tevékenységek is. A munkafüzetet a hátizsák tartozékának véli, a továbbiakban tematikus munkafüzet-sorozat elkészítését és reprezentatív mintán történő kipróbálását javasolja.

A felnőttek érdeklődését lényeges lenne számos érdekes és hasznos programajánlattal felkelteni, mivel az erdő-szocializáció szempontjából hatékonyságot eredményez, ha ők is szívesen töltik idejüket természeti környezetben. Támogatni és szervezni kell különböző akciókat, amin a felnőttek a családjukkal vesznek részt. A cél az kell, hogy legyen, hogy a gyermekek élményből következő lelkesedése átjusson a szülőkre – és ez fordítva is igaz legyen. Ebben nem az a döntő kérdés, hogy milyen ismereteik vannak a felnőtteknek az erdőről, hanem az, hogy alapvető készségeket, képességeket szerezzenek meg, s ezt adják is át gyermekeiknek.

Napjainkban a kulturális programok reklámja sokkal nagyobb és jelentősebb, mint a természeti programok népszerűsítése. Ezért törekedni kell a természeti élményszerzés népszerűsítésére, különösen interaktív formák előtérbe helyezésével. Fontos lenne faültetési akciókat szervezni, ahol szükség van a

szülők erejére: fa- örökbefogadás; a te fád, gyümölcsöd, melyből szervezett keretek között készíthetsz valamit...; születés parkerdők létrehozása;

A saját lakóhelyén, mint egy szórólapot megkaphatna mindenki egy térképet. Ebből tájékozódhatna milyen sétautak, ösvények vannak lakhelyén. Ez egy jó lehetőség, hogy szabadidejében inspiráltan és tervezetten is sétáljon, kiránduljon a család.

Minden akció, ami már jelenleg is működik, addig elveszik, míg nincsenek élő és továbbfejlődő kapcsolatok. Nem elég, hogy különböző erdő-központok léteznek, mert ezek többsége, csak a gyerekek számára elérhető. Az ajánlásokban egybeeshetne az iskolai ajánlás és a családoknak szóló szabadidős ajánlás. („Családbarát-erdő” programsorozat)

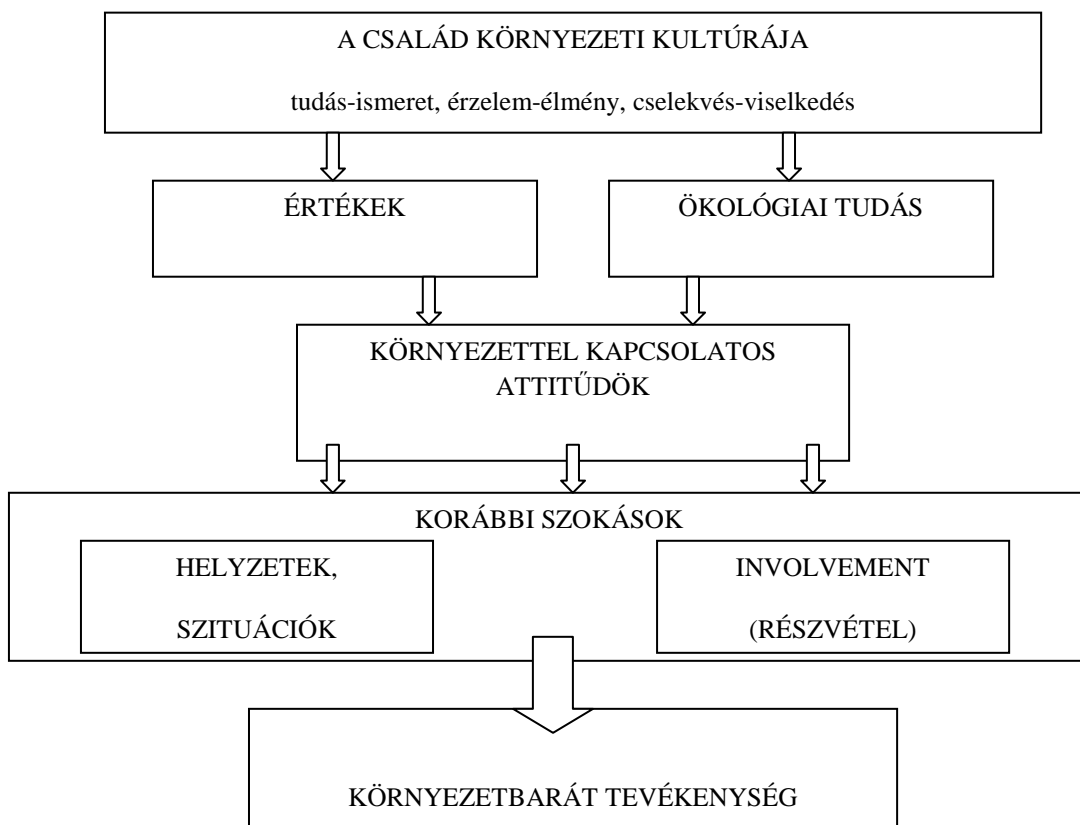
Népszerűsíthetik az erdőt a természeti környezetben való tanulást a sorozatok, - ahol erdész, természetjáró gyermek, környezetvédő, természeti programot szervező pedagógus, erdőt szerető család stb. szerepel.

A felnőttképzésben is ugyanez a cél érvényes. Az élethosszig való tanulás során iskolai kötelezettség már nem létezik, tehát más és változatos módszerekkel kell elérni természeti tanulás, élmény- és ismeretszerzés folyamatosságát.

Lehetnek ezek akár céges továbbképzések, általános felnőttképzés, egészségpénztári rendezvények, politikai rendezvények is, melyek a természet és az ember kapcsolatával foglalkoznak. Élménykertek, élményközpontú pedagógia, sziklamászás, erdei kunyhó-építés, gombagyűjtési kurzusok, madárhangfigyelések, nyomkeresés, erdei koncertek stb.

A tanulási folyamat akkor eredményes, ha személyre szabott, saját képességekhez és igényekhez igazodott. Ehhez szükség van célirányosságra, konstruktivitásra, a családok önszabályzó és társas viselkedésmódjaira.

7.1. Kommunikációs, szemléletváltozást eredményező modell

A családi környezettudatos életmód a családok természetvel, erdővel kapcsolatos világnézetét, értékrendszerét és attitúd-megnyilvánulásait foglalja magában.

Az ember és természet egyenrangúságában ismeri a család a környezeti problémákat, megoldásaikban cselekedni, aktivizálni képes módon reagálnak a környezeti kihívásokra.

A környezettudatos életmód pozitív környezettel szembeni attitúdókat jelent, melynek a mindennapokban lévő táplálása, telítődése az emberek értékrendszeréből fakad. A folyamatban megjelenő szemléletváltozás hatására a család fogyasztási (fogyasztói) szokásaiban is változást gerjeszt, eredményeként a környezethasználat a fenntarthatóságot biztosítja.

8. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK, ELŐADÁSOK

MOLNÁR, K. (2009) A természetbeni tanulás, környezeti nevelés összefoglalása NYME BPK Tanulmánykötet (megjelenés alatt)

MOLNÁR, K. (2008) A multikulturális közösség hobbi tevékenységeinek megjelenése a személyiségfejlődésben (Kitérve a szabad levegőn végzett tevékenységek hasznára, szerepére a személyiség alakulásában) Beregszász, Nemzetközi Konferencia, konferenciakötetben megjelent

MOLNÁR, K. (2008) Kreativitás-fejlesztés természetes anyagokkal – a szakmai vásár játszótérjén (Beszámoló az InnoLignum Erdészeti és Faipari Szakvásár és Rendezvénysorozat 2008 programról DR. STARK, M - HORVÁTH, S.)

MOLNÁR, K. (2008) Tanulás természeti környezetben (összefoglaló tanulmány az ERFARET beszámolóhoz)

MOLNÁR, K. (2008) Erdészeti és vadgazdálkodási ismeretek fiatal felnőtt, gyermeket nevelő családok körében – kutatási beszámoló NYME BPK

MOLNÁR, K. (2007.04.12.) Az erdő szerepe a környezeti nevelésben. Szakmai nap, Lovászpátona Napköziotthonos Óvoda

MOLNÁR, K. (2007) 39. Forstpolitikertreffen Kostelec nad Cernymi Lesy Poszterbemutató (német nyelven) Természetbeni tanulás - Das Lernen in natürlicher Umgebung

Plenáris előadás (német nyelven) Mit tanul a szülő és gyermek együtt az erdőben - Eltern und Kinder lernen gemeinsam mit dem Wald umzugehen – „dann, wenn sie den Wald finden” A konferencia anyaga CD-n megjelent 2007. 04. 17-20.

MOLNÁR, K. (2007) Környezeti nevelés – természetbeni tanulás. Doktori szigorlat.

MOLNÁR, K. (2006) Természetbeni tanulás szervezése – poszter (német és magyar nyelven) I. Europäisches Waldpädagogentreffen im Herbst Sopron, Brennerbergi Ifjúsági Tábor (09. 20-22.)

MOLNÁR, K. (2006) A tanulás sokféle lehetősége természeti környezetben
Veszprémi Akadémiai Bizottság (VEAB) konferencia szekcióvezetés és előadás
Pápa (2006. 02. 10.)

MOLNÁR, K. (2006) Tanulás természeti környezetben – doktori beszámoló
NYME RGYEVTDI ERVI

MOLNÁR, K. (2005) Beszámoló a 10-14 évesek körében végzett szabadidős
kutatásról NYME RGYEVTDI ERVI beszámolója

MOLNÁR, K. (2004) Tanulás természeti környezetben. Szakmai továbbképzés,
Nagykanizsa Város Óvónőinek

MOLNÁR, K. (2004-2008.) Környezetünk az erdő – Az erdő szocializációs hatásai
NYME EMK Erdővagyon-gazdálkodási Intézet, Sopron, Paks, Ravasz, Sopron

MOLNÁR, K. (2003-2008 minden évben) Nemzetközi Játékfesztivál Pápa;
Jereváni Vakáció Sopron: Szabadidő-szervezési gyakorlat, különös hangsúllyal a
természetes anyagok felhasználására, természet – és környezetvédelmi prevencióra

1. A TÉMA MEGHATÁROZÁSA	4
1.1. <i>Elméleti háttér, a téma tudományos interdiszciplinaritása</i>	5
2. CÉLKITŰZÉSEK	6
3. HIPOTÉZISEK	7
4. KUTATÁSI MÓDSZERTAN	8
5. KUTATÁSI EREDMÉNYEK	10
5.1. <i>Az ökológiai gondolkodás szerepe a környezeti nevelésben (szekunder kutatás) eredményei</i>	10
5.2. <i>Erdővel kapcsolatos ismeretek gyermeket nevelő családok körében, attitűd-kutatás (primer kutatás) eredményei közül a következőket lehet kiemelni:</i>	11
6. TÉZISEK A SZERZŐ MEGFOGALMAZÁSÁBAN	12
7. JAVASLATOK	14
7.1. <i>Kommunikációs, szemléletváltozást eredményező modell</i>	16
8. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK, ELŐADÁSOK	17